

Menyasszony-szakadék

6. rész

Az egyetemen továbbra is a megközelíthetetlen hírében álltam. Bár nem vágytam rá, mégis nagyobb figyelmet keltettem, mint azok, az első pillantásra szép és kívánatos lányok. Még az a tanár is felfigyelt rám, aki megbuktatott a felvételi vizsgán. Gyakran éreztem magamon hol kíváncsi, hol érzéki, sóvár pillantását. Sokkal több figyelmet szentelt nekem, mint az egész csoportnak együttvéve. Jól emlékeztem még első találkozásunkra, s arra, hogy mennyire nevettem az egyetem aulájában, amikor nem találtam a nevemet a felvettek között. És már azt is tudtam akkor, hogy előbb vagy utóbb ezért visszafizetek neki.

Az asszony, aki a begovica háztartását vezette, hirtelen megbetegedett. Ártatlan megfázásnak indult az egész, de aztán hirtelen súlyossá vált a helyzet. Kórházba kellett vinni. Hamarosan kiderült, hogy rákos. A begovica megtört a hír hallatán. Szerette azt az asszonyt, aki sohasem ment férjhez, s csak egyetlen fivére volt, aki szintén nem alapított családot.

Mindig elvesztem azokat, akiket szeretek – mondta halkán, s hozzátette, hogy nincs mit tenni, keresni kell egy másik házvezetőnőt. Megkért, hogy amilyen gyakran csak tudom, látogassam meg a kórházban, hiszen útba esik az egyetemre menet, és teljesítsem minden kívánságát, a pénz nem számít. Ő is rendszeresen látogatta. Utána mindig napokig levert volt.

Bár a begovicát nem szerettem, de rossz érzéseket sem tápláltam iránta. Keresve sem találtam volna semmit, ami miatt neheztelhettem volna rá. Mindenkiel figyelmes, emberséges volt, segítette a szegényeket és bárkit, akinek szüksége volt rá. Mindezt észrevétlenül, szinte titokban tette, mintha csak neki tennének jót azzal, ha elfogadják a segítségét. Megpróbáltam őt meggyőzni arról, hogy nincs szükségünk új házvezetőnőre. A réginek köszönhetően mindent megtanultam, ami a háztartás vezetéséhez szükséges, és marad elegendő időm a tanulásra is. Gyengéden nézett rám, s végül elfogadta a javaslatomat. Büszke vagyok rád – mondta.

Csak amikor már befejeztem az egyetemet, mikor már öreg és beteg volt, mesélte el nekem, hogy ő is szegény családból származik, mint én. A jogi egyetem elvégzése után, mint gyakornok ismerte és szerette meg nagyon a feljebbvalóját, a fiatal, jóképű bírót. Szerelme viszonzásra talált. Csak amikor már mindkettőjük számára világossá vált, hogy a sors egymásnak teremtette őket, merültek fel problémák. A fiú szülei hevesen tiltakoztak a szegény, polgári családból származó leánnyal kötendő házasság ellen. Akkor hallott először nemesi származásukról, és sok álmatlan éjszakán át átkozta a sorsot, hogy szívének választottja, miért nem az ő környezetéből való. De a szerelmes ember nem ismer akadályokat. A fiatal bíró határozottan szembeszállt a szüleivel, tudtukra adva, hogy szó sem lehet másról, legyen az bár királyleány, vagy hercegkisasszony. Akkor is feleségül veszi választottját, ha kitagadják az örökségből, vagy ami még rosszabb, megtagadják őt, mint fiúkat. Mély szerelme, határozottsága, és hogy képes lett volna érte mindent feláldozni, a világ legboldogabb asszonyává tették.

Őn is a világ legboldogabb asszonyává tett engem. Segített, hogy megtaláljam önmagam. Az az érzésem, hogy olyan régóta szeretem, mint amióta létezem. Higgye el, Aljoša, amióta elment, én teljesen elfelejtkeztem magamról, minden gondolatom Ön körül forog.

Azt írja, akkor kezdett el hazudni, amikor rájött, hogy szeret, s hogy ez nem csak egy futó kapcsolat, hanem sorsdöntő találkozás. Nem gondolta volna, hogy nem az előkelő bálokon, estélyeken, magas rangú fogadásokon, a fényűző palotában, melyben élt, vagy a nagyvilági nyaralóhelyeken találkozik a szerelemmel. Egy kicsi, a háború borzalmi által sújtotta országban, ahol mindennaposá vált a halállal, a félelemmel s a bizonytalansággal való együttélés, találkozik egy teljesen hétköznapi, már nem éppen fiatal leánnyal, és teljesen neki akarja szentelni az életét. Nem egy órára, napra vagy évre, hanem egy életre. Innen erednek a hazugságai. És egyben ez a magyarázata is.

Nura Bazdulj-Hubijar boszniai író, 1951-ben született. Iskoláit Szarajevóban végezte. Jelenleg Travnikban él, ahol kutatóorvosként dolgozik. Műveit eddig németre, hollandra, törökre, norvégra és magyarra fordították le. Srebrenicáról írt könyvéért horvát irodalmi elismerést kapott. Kisregényét a BARÁTSÁG folytatásokban közölte.

Sokszor szeretett, néha azt hitte, hogy igaz szerelemmel, de azt sohasem érezte, hogy viszont-szeretik. Az volt a meggyőződése, hogy minden nő, akihez köze volt, nem önön magáért, hanem a hatalmáért, tekintélyéért szereti. Az arisztokratát szereti s nem James Scottot. Mindegyik szerelme hagyott Önben bizonyos nyomot. Amikor engem olyan mélyen, teljes szívéből megszeretett, tudni akarta, legalábbis ezt írja, hogy szeretném-e Önt akkor is, ha csak egy egyszerű orosz munkáscsaládból származó, jelentéktelen haditudósító lenne. Hogy miért éppen orosz származásúnak mondta magát? Ezt is megmagyarázza a levelében. Tudta, hogy a bosnyákok nemigen szeretik az oroszokat, mert az agresszorral szimpatizálnak.

A történet végén, a hazudságok végén, teljesen meggyőződött arról, hogy önmagáért szeretem, minden más lényegtelen. Ez alatt az egy év alatt, míg távol voltunk egymástól, rájött arra, amire én is, hogy lehet valakivel szoros kapcsolatban lenni, s mégsem birtokolni őt, mint ahogy lehet több ezer kilométer távolságból is érezni, hogy birtokolják az embert.

Jó Önnek, Aljoša. Milyen egyszerű és szép az Ön magyarázata. De, hogy magyarázzam meg én hazudságaim indítékait? Nehéz lesz, nagyon nehéz. Most nem is próbálkozom meg vele.

Apósa és anyósa a begovicát csak akkor fogadta el, amikor fia született. Nem kellett sokat várni arra sem, hogy megszeressék, mintha csak a saját gyermekük lett volna. És ő viszonozta ezt a szeretetet. Túlzott figyelmességével tulajdonképpen visszafizetett korábbi viselkedésükért, amivel tönkretelhetők volna a jövőjét és a boldogságát, ha a férje önző és pénzsóvár lett volna. Legtöbbet a fiáról mesélt, miközben le nem vette a szemét a fényképéről, melyet Ön is jól ismer, a keresztény vallású fiatal, zágrábi lányról, akivel együtt járt a zeneakadémiára, a házasságukról és az unokája születéséről.

Az unokám betegségéről és mindazok haláláról, akiket szerettem, már beszélt neked a volt menyem – mondta. Azt válaszoltam, hogy semmit sem tudok a férje, anyósa és apósa haláláról.

„Az apósom és az anyósom természetes halállal haltak meg. A férjem, szegény, szívrohamot kapott, mikor értesült a fia haláláról. Szerencsétlen ház ez, kislányom. Elátkozott. A gazdagság, bármekkora is legyen, még nem jelent boldogságot. Nem attól függ, hogy gazdag vagy-e, vagy szegény.”

Abban az évben pusztult el Maza. Már öreg volt és beteg, csaknem teljesen vak, a begovica mégis nehezen viselte az elvesztését, bár már megszokhatta volna, hogy a halál mindenkit elragad tőle, akit szeret. Én viszont fellélegeztem.

Még bosszút kellett állnom a tanáromon. Azt még meg tudtam volna neki bocsátani, hogy megbuktatott a felvételi vizsgán, de azt már nem, hogy neveletlen vidékinek nevezett. De nem akartam elkapkodni. Nem engedhettem meg magamnak, hogy meggondolatlan lépéssel, esetleg magam esek bele abba a csapdába, amit neki akartam felállítani

Az egyetemen mindegyik tanárról keringtek bizonyos pletykák. Róla az a hír járta, hogy kivételesen művelt, de nagyképű, és hogy a gyenge pontja a nők. Azt is tudták róla, hogy nős, van két kisgyereke, s hogy nagyon ragaszkodik a családjához.

Tudtam, hogy vonzódik hozzám. Nem úgy, mint akivel le tudná élni az életét, hanem, hogy szenvedélyesen vágyik rám, mint nőre. Mindig az első sorba ültem, és kihívó pillantásokat vettem rá. Előadása alatt néha közbevettem egy-egy adatot, amit ő nem említett meg, de nem támadólag, hanem szinte mentegetőzve. Tekintete egyre gyakrabban akadt meg rajtam, szeméből szinte sütött a vágy. Én nyugodtam vártam a megfelelő pillanatot.

Közeledett az első tanév vége. Május volt, hideg, esős idő, mintha csak késő ősz lett volna. Az órára egy könyvet hozott magával, azt tanulmányozta. Nekünk valamilyen tesztet kellett megoldanunk. Az óra végén megkért, hogy segítsek neki átvinni a könyveket és a feladatlapjainkat a szertárba. Ahogy beléptünk és lepakoltunk az asztalra, azt mondta, hogy nem is sejtem mennyire kíván. Kissé szétnyílt ajkakkal álltam, nem kommentálva azt, amit mondott, de nem is mozdultam. Megcsókolt, amit én viszonoztam. Csak addig engedett el, amíg bezárta az ajtót s mohón csókolt tovább. Az öblös fotelban tett magáévá. Folyt róla az izzadság, nyögött, lihegett. Utána bement a szertárban lévő mosdóba. Gyorsan felvettem a ruhámat s egy erőteljes mozdulattal széttéptem a gallér és a derék közötti részt, kinyitottam az ajtót és kimentem a folyosóra. Szememet elöntötte a könny és folyt lefelé az arcomon. Fejemet lehajtva, remegő térdekkel, szétszakított ruhám darabjait összefogva elindultam a folyosón, közben arra gondoltam, hogy talán a színművészeti főiskolára kellett volna beiratkoznom. Évfolyamtársam, aki reménytelenül volt szerelmes belém, már az év elejétől, gyorsan levette a zakóját, és a vállamra terítette. Mi történt? – kérdezte aggódó, remegő hangon. Megerőszkolt – suttogtam, alig érthetően. Berohant a szertárba, ahol a tanár éppen a nadrágját húzta fel. Te vén hülye, ezért még megfizetsz! – kiabálta, ami a nyitott ajtón keresztül az egész folyosón visszhangzott. Fogta a köpenyemet, táskámat és kijött a szertárból.

Bombaként robbant a hír.

A tanár másnap nem jött be az egyetemre. Sem a következő napon. Túlságosan is nagy volt a botrány ahhoz, hogy folytathatta volna a munkáját. Hamarosan egy másik városba költözött.

Miért tettem ezt, Aljoša? Hogy tudtam egyáltalán élvezetet találni a korábban s a későbbiekben is elkövetett aljasságaimban? Már régen felismertem, hogy van bennem valami beteges, de a vágy, hogy elkövessem a gonoszságaimat, erősebb volt bennem ennél a felismerésnél. Egyszerűen nem szerettem az életet, nekem ezen az átkozott világon semmi sem volt fontos, semmi sem volt szent.

Akkor változtam meg, amikor megszerettem Önt. Mert Önt szeretni nem ugyanaz-e, mint szeretni az életet?

Minden szép, magasztos és nagyszerű nagy fájdalomból, a szenvedés és a magány nyomasztó óráiból, és a hosszú álmatlan éjszakákból születik. Nézze meg a legszebb rózsát, bármelyik gyönyörű virágot! Büszkén nyújtózik az ég felé, bontja ki szirmait a napnak, pedig a gyökerei valahol a mélyben, a sötétben vannak. Az én szerelmem is fájdalmak, lemondások, kínok között született és teljesedett ki. Amióta elment, én követem Önt. Drága lényét beborítom lelkeimmel, mint egy nagy paláttal, beszélek Önhöz. Nem unta még meg a hangomat, az állandó láthatatlan jelenléteimet? A mi szerelmünk időtlen s egyedül csak ezzel az érzéssel a szívemben tudok létezni. Szólítom Önt ezen a fagyos éjszakán is, mikor a lelkem szaggat, jobban, mint valaha, darabjaira szakad szét. De már nem lesz, ki összerakja, már soha többé nem lesz egész.

Még mindig esik a hó, de már nem szitál, hanem sűrű, nagy pelyhekben hull. Olyan vadul szakad, mint mikor a falunkat elvágta a külvilágtól. Vajon ez a ma esti engem is el fog szakítani a világtól?

Ma éjjel nem úgy szeretem Önt, mint máskor, örültem, szenvedélyesen, hanem szelíden, mint a harmat a virágot, lágyan, mint a tenger a holdvilágot.

A betegségekől és a haláltól való félelem továbbra is fogva tartott. Főleg akkor, amikor nyilvános helyen tartózkodtam, legkevésbé otthon, amikor egyedül voltam a szobámban. De ezt soha senki sem tudta meg, illetve csak egyetlen orvos, egy pszichiáter, akit egyszer az évfolyamtársnőmtől elloptott egészségügyi könyvecskémme felkerestem. Istenem, milyen igaz, hogy azok az emberek, akik azt a munkát végzik, amire születtek, sikereket érnek el benne. Ez az orvos sok mindent kihúzott belőlem, jóval többet, mint azt szerettem volna, bár ahhoz képest keveset, ami még sötét lelkem mélyén rejtőzött. Nyugtató szedését javasolta, de csak néhány napig, amíg összeszedem magam (azt mondtam neki, hogy a mostani állapotom a családban történt tragikus eset következménye), de utána feltétlenül pszichoterápiára lesz szükségem, mondta, mert a probléma gyökere mélyebben van, mint azt gondolnám. Soha többé nem mentem el hozzá, de a nyugtatókat elkezdtem szedni és többé abba sem hagytam. Segített, különösen az első időkben. A kínok nem múltak el, de elviselhetőbbekké váltak.

Folytattam a tanulmányimat. Nagyszerű eredményeim voltak. A legjobb tanuló hírében álltam.

A begovica egyre öregebb lett. Sok figyelmet szenteltem neki, mint valami gyereknek. Annak tudatában, hogy az öregség újabb félelmeket hoz magával, türelmesen hallgattam végig, a már ki tudja hányszor hallott történeteit.

A kedvenc ételeit készítettem el neki, gyümölcssalátával, süteménnyel kínálgattam. Egyszer gyakrabban leptem meg kis ajándékokkal, amelyeknek nagyon örült. A legszebb képeimet bekereteztettem, és neki ajándékoztam. Ugyanis a festést ezekben az években sem hagytam abba. Ahhoz képest, hogy semmiféle képzésben sem részesültem, elég jó képek voltak.

Egyszer jobban kötődött hozzám. Azon túl, hogy hamar megszeretett, most már szüksége is volt rám. De nem a házimunka miatt, semmiképpen sem. Ezt könnyen meg lehetett oldani. Kellott neki valaki, aki megtöri a csendet, feloldja az öregség magányát, valaki, akinek hasonlóan erős lelke van ahhoz, hogy méltósággal fogadja és viselje el az élet minden csapását, nehézségét.

Miután abszolváltam, egyik délután átnyújtott nekem egy levelet és megkért, hogy vigyem el annak az úrnak, akinek a címe a borítékon állt. Másnap ez az úr, két másik férfival, eljött a begovica viládjába. Kávét és gyümölcslevet vittem be nekik a szalonba, majd elindultam az ajtó felé. A begovica azonban megállított. „Ülj le, gyermekem! Szeretném, ha jelen lennél ennél a hivatalos aktusnál.”

Leültem és vártam.

A begovica, remegő kézzel, lassan lila ajkaihoz emelte a csészét, megitta a kávét, majd azt mondta az illető úrnak – aki az ügyvédje volt – azért hívta ide, hogy tanúk jelenlétében, még tiszta fejjel diktálja le a végrendeletét. Röviden, a begovica azon a kékeszürke alkonyon, az egész ingó és ingatlan vagyonát rám hagyta.

Semmi különös nem éreztem, bár tudatában voltam, hogy minden normális ember örült volna az én helyemben az anyagi függetlenségnek és biztonságának. Amikor elmentek, meg sem köszöntem neki, hanem csak lágyan, mintha csak szellő érintette volna meg, megcsókoltam ráncos arcát.

Örülök, hogy ilyen vagy, hogy az igazi értékeket, akárcsak én, nem a vagyonban látod – ez volt minden, amit mondott.

A viselkedésem és az érzelmeim nem változtak. Három szenvedélyem volt: a zene, a tanulás és a festészet. Minden egyéb teljesen lényegtelen volt. A gonoszságom és a rosszindulatom sem veszített erejéből. A semmiből szőttem pletykákat, intrikákat. Okozója voltam több ember válásának, akik szerették egymást, s fogalmuk sem volt róla, hogy az miért is történt meg velük, csak későn jöttek rá, hogy valakinek a gonoszsága áll a háttérben.

Mivel pszichológiát tanultam, a deviáns viselkedésről és a lelki betegségekről is sokat megtudtam. Akár csak az orvos, legyen bármilyen kiváló is a saját szakmájában, ha ő betegszik meg, úgy viselkedik, mintha laikus lenne az orvoslásban. Inkább hajlandó hinni egy valóban hozzá nem értőnek, mint saját magának, így én sem próbáltam meg a tanultakat magamra vonatkoztatni. Vagy tudatosan menekültem előlük, mert nem akartam kételkedni abban, amit teszek, érzek, nem akartam, hogy kétségem támadjon döntéseim helyessége felől. Nagyon egyszerűen értelmeztem és fogadtam el mindent. A partot a folyó formálja és nem fordítva. Így formált engem is az élet, az egyenlőtlen ellenfél.

Elsőként szereztem meg a diplomámat a csoportból, 9,8 lett az átlagom. Asszisztensi állást kínáltak fel az egyetemen, amit habozás nélkül elfogadtam.

A begovica jobban örült neki, mint én. Ki tudja hány év után, ünnepi vacsorára hívta meg a legtekintélyesebb családokat a városból. A szép, nagy szalon ismét megtelt étellel azon, a számomra túl hosszú estén.

Nem sokkal ezután, a begovicának, az utóbbi időben egyébként is gyenge egészségi állapota, rosszabbra fordult. Bármennyire is győzködtek az orvosok, hogy kórházi ápolásra lenne szüksége, elutasította. Tudtam, hogy miért. Az életet már túl hosszúnak találta. Az egyedüli dolog, ami még életben tartotta tíz éve, az a vágy, hogy kenyeret adjon a kezembe. Amikor ez megvalósult, hagyta, hogy élete lángja kialudjon. Nem hadakoztam sem mellette, sem ellene. Virrasztottam ágya mellett, és néztem, hogy lesz egyre kisebb az a láng. Arra az időre felfogadtam egy asszonyt a házimunkák elvégzésére, hogy én minden pillanatban mellette lehessen. Nem csak nappal. Az éjszakákat is a szobájában töltöttem. Csak amikor mélyen elaludt, engedtem meg magamnak is egy-két óra alvást. Egyik nap hajnalban, négy óra tizenöt perckor, szíve megszűnt dobogni. Előző este még suttogva, hosszú szüneteket tartva egy-egy szó között, azt kívánta nekem, hogy legyen több szerencsém az életben, mint azoknak, akik korábban éltek az öreg villában. Tulajdonképpen, így vagy úgy, mind egyiküknek szerencsétlen volt az élete.

Az élet folyt tovább. Eleinte még üresnek éreztem a házat, de aztán hamar megszoktam. Dolgoztam, egykori tanárim és a tőlem csak négy évvel fiatalabb hallgatók is tiszteltek. Továbbra is megfejthetetlen talány maradtam a számukra.

Volt néhány rövidebb kapcsolatom, jobban mondván kísérletem a kapcsolatra. Pusztán csak arra vágytam, hogy bebizonyítsam magamnak, mégiscsak nő vagyok. Mindhiába. Kőszikla maradtam, melyről a hullámok úgy csapódtak vissza, hogy semmiféle nyomot sem hagytak, semmit, ami hasonlított volna az adás-kapás élvezetéhez. Csak keserű, émelyítő érzés maradt, mint öklendezés után.

Elég sok időmbe került, míg megszabadultam a nemkívánatos látogatóktól. Ezek olyan szegény emberek voltak, akiket a begovica tudtom nélkül segített. Kéregettek, könyörögtek, sírtak. Mind egyiküknek azt mondtam, hogy nekem ehhez semmi közöm, elég nekem a magam baja, rájuk már nincs sem időm, sem türelmem. Nem voltam irigy, Aljoša. Minden sokkal bonyolultabb, mint ahogy az első pillantásra tűnik. A gazdagság sohasem volt nekem fontos. Szerényen éltem, de nem azért mert félttem, hogy el fogok szegényedni, vagy nem leszek még gazdagabb. Igényeim egészen szerények voltak. Egyedüli luxus, amit megengedtem magamnak az a cigaretta volt és a festőkészletem. Nem sajnáltam ezektől az emberektől a pénzt, egyszerűen nem akartam nekik megkönnyíteni az életüket. Zokszó nélkül viseltem el a gondjaimat, viseljék el ők is a sajátjukat.

Huszonnyolc éves koromban magisztráltam. Különösebben nem ünnepeltem meg ezt a napot, nem is éreztem, hogy különbözne a többitől.

Folytattam a kutatásaimat, művelésemet, a festést, csendben, visszahúzódva, barátok nélkül éltem. Néha elmentem az operába, színházba, moziba. Szép időben kimentem a város szélére, valamilyen kietlen helyre, ahol nem találkozhattam senkivel. Betettem egy jó kazettát, feltettem a fülhallgatót és festettem. Egyszerre élveztem a természetet, a jó levegőt, a zenét és a színeket.

Így teltek a hónapok, évek. Lassan magam mögött hagytam a fiatalságomat. Éreztem-e valaha is, hogy fiatal vagyok? Sokat hallottam, olvastam erről az időszakról, mely soha többé nem tér vissza. Hogy féktelen, gyönyörű, könnyelmű, bátor, bolond, szikrázó, tele van lendülettel, lelkesedéssel. Számomra mindez ismeretlen maradt. Bár bolondnak, lehet, hogy bolond voltam, de akkor az voltam már kora gyermekkorom óta.

Négy évvel később doktoráltam, és az egyetem történetében a legfiatalabb docens lettem.

Nem sokkal később elkezdődött a legnagyobb örület, a legértelmetlenebb dolog a világon – a háború. Ha tudtam volna, hogy mi fog történni, elmentem volna a városból, az országból. Amikor felfogtam, már késő volt. A várost teljesen blokád alá vonták

A háborúhoz semmi közöm sem volt, gyűlöltem. Nem azért, mert az emberi élet kevesebbet ért egy szál cigarettánál, nem érintett meg más halála, hanem mert életemet kizökkenetette a megszokott kerékvágásból. Elszigetelődtem, teljesen leköltöztem a villa földszintjére, a műtermet is ott helyeztem el.

Telt-múlt az idő, a háború egyre hevesebb lett. Az élelmiszerekből, áramból, vízből, mindenből, ami nélkül nem lehet normálisan élni, egyre kevesebb lett. A halálból, megnyomorodásból, kétségbeesésből, szenvedésből, sírokból pedig egyre több. Tekintettel szerény szükségleteimre és arra, hogy egyedül voltam, nagyobb hiányt nem szenvedtem semmiben. Egyedül a cigarettáért fizettem sokat, ami olyan drága lett, mint a kábítószer.

Amikor a festéshez szükséges anyagok csaknem teljesen elfogytak, elhatároztam, hogy kimegyek a házból. Milyen csodálatosan éreztem magam akkor. Mint a ketrecéből kiengedett vadállat. Ekkor valami érdekes változás ment végbe bennem. A betegségekől és a haláltól való félelmem eltűnt, és dac váltotta fel, mintha ki akartam volna hívni magam ellen a sorsot. Abban az időben már azok az emberek is szedtek nyugtatókat, akik a háború kitöréséig teljesen kiegyensúlyozottak voltak. Nekem már nem volt rá szükségem. Mivel szinte minden sarkon a halál fenyegetett, éltető erőt kerestem. Elkezdtem találkozni egy nálamnál hat évvel fiatalabb fiúval. A szeméből áradó reménytelenség és szomorúság vonzott hozzá. Minden erősebb zajra megrezsent, láthatóan remegett és izzadt minden egyes pórusából, akár távoli robbanások hallatán is. Volt abban valami izgató, hogy egy férfi, minden szégyen és leplezés nélkül egy nőben keres támaszt, védelmet, biztonságot. Sétáltunk, csavarogtunk, szeretkeztünk. Egyedül az extázis pillanatában, mely sohasem volt teljes, keltek életre a szemei. Gyorsan, szinte lázasan kezdte el mesélni azt a történetet, melyet már többször hallottam – hogy vissza kell mennie a lövészárokból, bajtársai várják. És most már, bármerre is fordul, mindenhol halott bajtársai szemét látja. Igaz, a tapasztaltabb katonák figyelmeztették, hogy sohase nézze a haldoklók és halottak szemeit. De ő nézte. És most is látja a tágra nyílt, fénylő, kék, fekete, barna, vagy a félig lehunytt, bizonytalan színű, zavaros szemeket.

Egyik nap aztán megutáltam mindazokat a férfiakat, akik, bár beleegyezésemmel, úgy birtokolták a testemet, mintha az nem is tartozna hozzám. Az elsőéves, pattanásos egyetemistát, a beképzelt dubrovnikai „sirályt”, a tanáromat, aki a szertár karosszékeiben tett magáévá, a nemzeti színház vezető színészét (senki sem tud ellenállni nekem), és ezt az örült fiatalembert, akit halott bajtársai szemei üldöznek, nem tud tőlük megszabadulni, ezért vissza akar menni hozzájuk, hogy újból nézze őket. Undoron és fájdalomon kívül, semmi mást nem éreztem mikor velük voltam. Mi szükségem van akkor ezekre a kalandokra? Hogy bebizonyítsam magamnak, mégiscsak nő vagyok? Nem, levontam a következtetést, bennem semmi sincs a nőből, s ezzel örökre lemondtam ezekről, az emberhez méltatlan kalandokról.

Ajtómon egyre gyakrabban kopogtattak a hajléktalanok és azok, akiknek bár volt otthonuk, de éheztek, szomjaztak és fáztak. Mindegyikük orra előtt becsaptam az ajtót.

Később már a kopogásukkal sem törődtem.

A háború negyedik évébe léptünk. Egy májusi éjszakán, egészen különös, élénk álmom volt: egy folyó mellett sétáltam, és az útszéli puha fűben egyszer csak megpillantottam valamit, amit sem megnevezni, sem leírni nem tudnék. Szikrázott, fénylett, akár csak az arany a napfényben. Tudtam, hogy ezt a valamit fel kell emelnem, és oda kell adnom valakinek. Kezembe vettem, és a csodálatos, leírhatatlan szépségű csillogástól elvarázsolva mentem tovább. Azon gondolkodtam, hogy vajon ki nek is adjam.

Az egyik utcasarkon, egy kőpadon ült egy nagyon öreg asszony. Arca olyan kemény volt, mintha együtt faragták volna ki a kőpaddal. Vékony, összeszáradt szájának szegletéből két mély barázda húzódott az álláig, mint azoknál az embereknél, kiknek az életük nagy része hallgatással telt el. Rám nézett s ránézett arra a valamire is a tenyeremben, és azt mondta: Vidd el neki! Senki más nem méltóbb rá.

Jóleső érzéssel a lelkemben ébredtem fel.

Azon a májusi napon találkoztunk először, amikor meztelenül feküdtem a napon, a régi kőfal szegletében. Megtalált engem, megtaláltam Önt. Mialatt szenvedélyesen szerettük egymást, ráébredtem, hogy nő vagyok, talán inkább vagyok nő, mint azok, akik mindig is nőként éltek meg önmagukat. A rabja lettem, függőbbé váltam Öntől, mint egy kábítószeres a drogtól. Ahogy egyre jobban megismertem Önt, az emberségét, tisztességét, egyre jobban megszerettem, ugyanakkor magamat

is megismertem. De Önt szeretve, meggyűlöltem önmagamat. Talán most jött el a megfelelő pillanat, hogy megpróbáljam megmagyarázni hazudságaimat.

Ugyanúgy ahogy Ön, én is a nevemmel kezdtem. A begovica unokájának nevével mutatkoztam be, aki már réges-rég elhagyta ezt a földi világot. Miért is kellett más nevét használnom? Ezen korábban nem gondolkodtam. De most már tudom, hogy tudat alatt már akkor eltemettem régi önmagamat. Az, aki a hamuból újjászületett, valaki egészen más volt.

Már leírtam, hogyan alakítottam az Ön elvárásai szerint a külsőmet, beszédemet, mozdulataimat. Az, amit elmondtam, amit hazudtam magamról, nem Ön miatt történt. Kizárólag magam miatt tettem. Gyűlöltem azt a gonoszt magamban, azt az éneket, aki utálta az anyját, pedig ő tisztességes ember volt, segített, akinek csak tudott és soha senkinek sem ártott. Én soha nem segítettem senkinek, csak ártottam mindenkinek, amikor csak lehetett. Gyűlöltem azt az éneket, aki örült a testvére, a nyolcéves, angyalian tiszta és ártatlan kisfiú betegségének és halálának. Gyűlöltem azt az éneket, aki ármányokat szőtt, szerelmeseket, boldog családokat választott szét, kutyákat mérgezett meg, madarakat ölt meg csúzlival, letörte, forró vízzel öntözte anyja virágait. És gyűlöltem magamban azt az embergyűlölőt is, akit senkinek a fájdalma, szenvedése, könnye, rossz sorsa soha meg nem érintett, nemhogy meghatotta volna.

Miért mondtam olyan hévvel és élvezettel annyi hazudságot a családomról? Említettem már, Ön tanított meg, hogy megtaláljam önmagam. Pontosabban, hogy megtaláljam a másik éneket, amelyik nagyon szereti a szüleit, büszke rá, hogy éppen ők hozták a világra. Azt az éneket, amelyik nem tudja eltemetni az öccsét, lehet, hogy csak azért, mert a korábbi énje azt mondta neki, hogy sohasem fog felnőni. Ez az új szerette volna azt hinni, hogy a szép, szőke hajú öccse, ha nem is a végtelen vizeken, de a még nagyobb, végtelenebb világegyetemben hajózik. Ez az új énem szerette az embereket, együtt érzett velük, ha betegek voltak, örült a boldogságuknak, szerette az állatokat és növényeket, a világot, a szépet. Egyedül önmagát nem szerette.

Az, hogy a történetemet egy nemesi család keretébe helyeztem, egyáltalán nem lényeges. Kezdetől fogva tudtam, hogy Ön engem szeret, magamért és nem a gyökereimért. Ez az új énem tényleg méltó volt a szeretetre és a tiszteletre.

Távozása után alig vártam a tavaszt. Az egész kertet beültettem virágokkal. Csupa fehérrel. Különléle cseresep virágot is vettem, és elárasztottam velük a villa összes szobáját. Amikor elhatároztam, hogy veszek egy felnőtt, fekete dobermannt, kicsit féltem, nem fogja-e kiszagolni előző éneket. De felesleges volt az aggodalmam, hiszen észrevettem, hogy mióta találkoztam Önnel, a kutyák már nem kerültek el nagy ívben, nem vicsorogtak vészjóslóan rám. Már az is előfordult, hogy egy-egy kóbor kutya hozzám somfordált, szelíden rám nézett, és jóindulatúan körbeszaglászott. Ez a helyzet Irával, a kutyámmal is. Szeret, az életét is feláldozná értem, ha bajba kerülnék.

Vettem egy göndörszörű, kerekded ölebet is, Lorát, a begovica Mazajához hasonlót. Bent él velem a házban, egy ágyban alszik velem. Egy-egy hideg éjszakán a takaróm alá bújnak, testünk összeér.

A polcon lévő kalitkában egy sárga papagáj pár van. Állandóan szerelmesek. Boldog család vagyunk, Aljoša.

A két énem közül akkor melyik az igazi? Valószínű, hogy mind a kettő. De hogy lehet ez? Már régóta tudom – de csak ezen az éjszakán vallom be – kettős személyiség vagyok. Bizonyára tudja, hogy ez egy súlyos betegség tünete.

Azt beszéltek, hogy apám nagyapja volt ilyen kettős személyiség. Az egyik, csendes, nyugodt, boldog családi életet élt, a másik pedig hidegvérűen követett el három brutális gyilkosságot. Évekig senkinek sem jutott eszébe, hogy egy olyan valakit gyanúsítson, aki segítőkész, tisztességes ember hírében állt.

Bizonyos betegségek, Aljoša, mint a vérzékenység is, öröklődnek. Sajnos.

Ha nem lett volna háború, sohasem találkoztunk volna. Nem ismertem volna meg a boldogságot, de az igazi, mély fájdalmat sem. Ön kíváncsiságból jött ide, kalandra éhesen, új kihívást keresett és mindössze tíz napig akart itt tartózkodni, mint haditudósító – igaz, nem ezt mondta. Több mint másfél évig maradt itt, beleszámítva azt a hónapot is, amit anyja halála után otthon töltött. Akkor nem voltam benne teljesen biztos, hogy vissza fog-e jönni. De visszajött. Minden úgy folytatódott tovább, mintha el sem ment volna. Csak az első percben, amikor megpillantottam Önt, éreztem valami megbánáshoz hasonlót, mint amikor a lélek mélyéből felszakad egy sóhaj, mint amikor rebben a nyugtalan lelkiismeret. Már akkor sajnáltam, hogy azt gondolja, tudja, ki vagyok. S már akkor is világos volt számomra, hogy őszinte szerelem csak őszinte alapokra épülhet.

Ezért elutasítottam, hogy elmenjek Önnel. Azt javasoltam, hogy egy évig ne telefonáljunk, ne is írjunk egymásnak. Egy év múlva, amennyiben érzelmeink nem változtak, ugyanazon a napon, január hetedikén, mindegyikünk írja meg a maga levelét, nem törődve azzal, hogy a másik mit ír, ha egyáltalán ír valamit. Én a magam levelét nem írtam meg. Mit is írhattam volna? Hogy ontom könnyeimet, mindent megbántam és imádkozom. Van ennél ellenszenvesebb? Csak bemocskolnám az egyedüli boldog időszakot az életemben. Semmi mást nem érnék el.

Úgy nyitottam fel a levelét, hogy vizes rongyot terítettem rá, s erre forró vasalót nyomtam. Így nem sértettem meg a borítékot. Ma ismét visszatettem a borítékba és leragasztottam. Egy nagyobb borítékba tettem az Ön levelét, a begovica unokája halotti anyakönyvi kivonatának a fénymásolatát – jó hogy az ő nevében mutatkoztam be Önnek – és egy darab papírt, amire ráírtam, hogy az a személy, akinek a levél szól halott, hogy én az ő barátnője vagyok, és visszaküldöm az Ön levelét, valamint az igazolást a haláláról. A saját nevemet írtam alá, ami Önnek semmit sem jelent, mint ahogy a kézírásomat sem ismerte. De egész életében gyűlölni fogja.

Míg ezt írtam s miközben vittem a postára a levelet, nem is sejtettem, hogy milyen változás fog végbemenni bennem ezekben a kora reggeli órákban. Egyedül még csak azt kívánom az életben, hogy ne szenvedjen miattam. Ezért választottam ezt a megoldást. Legkönnyebben és leggyorsabban azokat felejtjük el, akik már átköltöztek az örökkévalóságba. Talán annak bizonyossága miatt, hogy onnan még senki sem jött vissza.

És most hogyan tovább? Tudok-e egyáltalán gondolni a jövőre, amikor a jelennel sem tudok mit kezdeni?

Minden sokkal könnyebb volt, amíg még nem ismertem fel, hogy ki vagyok, amikor még saját bensőm rothadása nem kezdett el fojtogatni, mérgezeni, gyilkolni. De a szerelem megváltoztatott. Már nem is tudom, hányadszor mondom el, hogy az Önnel való találkozás óta egy másik, egy jó, könnyű-
rűletes és jó szándékú ember életét élem, akire még azok sem ismernek rá, akik már a gimnázium óta ismerik. De mit ér az egész, amikor elvesztettem Önt? De hát nem én vágtam-e el a bennünket összekötő szálát egy csapásra, mintha csak orvosi szikével metszettem volna el? Melyik énem fog felülkerekedni? Az egyik több mint harminc évet élt, a másik alig kettőt. Melyik az erősebb, melyik az igazi?

Aljoša, most teljesen nyugodt vagyok, szinte boldog, megbékéltem magammal. Lehet, hogy azért, mert a dilemma magától megoldódott bennem. Túlságosan is nagy árat fizetnék akkor, ha a véletlenre bíznam, hogy eldöntse, melyik énem éljen tovább.

A fiókból kivettem egy papírlapot. Azt a dátumot írtam rá, amikor találkoztunk, 1994. május 7. A dátum alá csak egy mondatot írtam. Amennyiben történik velem valami (s mivel háború volt, ez alatt lehetett érteni egy eltévedt golyót vagy repeszdarabot), házamat és vagyonomat arra a kékszemű, valamikor szép kislányra hagyom, akinek az első törést szándékosan én okoztam az életében. Ő most egy három fiát egyedül nevelő anya. Fájdalmasabb törést okozott neki a férje halála. Egy géppuskasorozat kaszálta le, míg kis oázisuk nyugalma és boldogsága védte. Később felgyújtották a házáat, az istállót, benne a tehénnel s a kutyálat is. Úgy tudom, hogy most a szomszéd faluban él, idegenek házában, akiket a háború vihara elsodort. Biztos vagyok benne, hogy gondoskodni fog Iráról, Loráról és a papagájokról, s hogy szeretni is fogja őket.

Leragasztottam a borítékot, lepecsételtem és az íróasztal fiókjában legfelülre tettem. Ennek köszönhetően, s majd ahogyan eltávozom, senki sem fogja azt gondolni, hogy az élet legyőzött, hogy elbuktam a vele való harcban.

Lora egész idő alatt ott lábatlankodott körülöttem, időnként megnyalt, mereven nézett rám. Félttem belenézni a sötét, fényes, nedves szemébe. Mindent megértene, ha találkozna a tekintetünk.

Az után, hogy ezt a levelet, melyet néma kiáltásként az éghez intéztem, elégetem, felmászom a tetőtéri terasz korlátjára, hogy megigazítsam a műhold antennát. A múlt éjszakai álmomra gondolkok. „Ők egészben vannak, míg én darabokban.” Mégis előérzet volt? A tudatalatti valóban előbb eldöntötte, mint a tudatos?

Majd le fogom söpörni seprűvel a havat az antennáról (már biztos vastagon áll rajta), és akkor a fagyos korláton megcsúszom.

Micsoda szerencsétlenség! – fogják mondogatni az emberek néhány napig, aztán majd hamar elfelejtik.

1997. szeptember 22.

Radnics Manda fordítása

(Vége)